

Quan
l'esport
es fa art

L' "Sport" a Simplicissimus

R. BALIUS I JULI

La invenció de la *Litografia* en 1796 pel txec Aloys Senefelder (1771-1834), va proporcionar un gran impuls a la il·lustració. Mentre que el gravat sobre fusta o coure demana molta cura i destresa, la litografia permet que l'artista dibuixi directament amb la ploma sobre la pedra, i, fins i tot, pugui també aplicar-hi el color. A més el procediment facilita augmentar el tiratge sense perdre qualitat, i el cost és molt més mòdic. La litografia va introduir-se a Catalunya el 1806 gràcies a Carles Gimbernat, deixeble de Senefelder i es popularitzà a França a partir de 1814. D'aquest mètode se n'aprofità molt especialment la premsa il·lustrada. Ben aviat nasqueren a Europa un gran nombre de revistes, moltes d'elles satíriques, en las quals era fonamental la reproducció de caricatures. Possiblement les més populars i de major durada en el temps foren: a França *La Caricature* (1830), *Le Charivari* (1832), *Le Chat Noir* (1882), *Le Mirlinton* (1885), *Le Rire* (1894) i *L'Assiette au Beurre* (1901); a Anglaterra *Punch* (1841); a Itàlia *Fischietto* (1848); a Alemanya *Pau* (1895), *Jungen* (1896) i *Simplicissimus* (1896); i a Catalunya *L'Esquella de la*

Torraxa (1879) i *Papitu* (1908). A l'entorn d'aquestes publicacions, es movien dibuixants con *Steinlen*, *Fouquet*, *Caran d'Ache*, *Gullbransson*, *Heine*, *Gros*, *Daumier*, *Gavarri*, *Gosé*, *Gris*..., tots ells veritables genis artístics de la il·lustració i en particular de la caricatura.

A las darreries del segle XIX s'inicia el desenvolupament de l'esport, al principi únicament a l'abast de les classes elevades, i, lògicament, les imatges esportives començaren a ocupar espais en les revistes satíriques. Ara bé, generalment la caricatura esportiva servia d'excusa per tractar de forma burlesca temes socials o polítics d'actualitat, que no tenien res a veure amb el fet esportiu representat en les imatges, o per ridiculitzar als anomenats "sportsmen". *L'Assiette au Beurre*, l'any 1902 va dedicar un número extraordinari precisament a *Les Sportsmen* (veieu "Archivos de Medicina del Deporte" nº 90, 2002), format per quinze dibuixos en color del català Xavier Gosé. *L'Esquella de la Torraxa* el 1904 consagrà la totalitat d'una revista als *Sports* (veieu "Apunts de Medicina de l'Esport" nº 92 - 1987), amb més de vint acudits, en

El bulldog de *Simplicissimus*.

Portada de l'opuscul *Sport*.

Record de velocitat. “Ahir la vaig veure en les regates ¿Que hi feia allí?” “Estupend. El meu vestit nou va travessar la meta en primer lloc”.

els quals l'esport era el pretext que permetia comentar, més o menys durament, afers polítics i situacions de la vida diària.

Simplicissimus fou un setmanari satíric alemany, fundat a Munic l'any 1896 per **Albert Langen** (1869-1909), amb la cooperació del dibuixant **Thomas Heine**, el qual cada setmana realitzava el dibuix de la portada, i la col·laboració d'importants escriptors com **Thomas Mann**, **Frank Wedeking** i **Rainer Maria Rilke**. Era una revista que es diferenciava d'altres publicacions satíriques, pels seus dibuixos moderns de colors brillants amb imatges impactants i burlesques, sobre els més variats temes nacionals i internacionals del moment. Va estar un veritable pamflet democràtic de protesta, encara que sense un programa polític definit. El seu èxit –15.000 exemplars en l'edició de 1897, 85.000 en 1904– era degut a la seva bel·licosa actualitat política; s'enfrontà al govern prussià al donar suport al sindicats, fustigà als militars, a la clerecia, als funcionaris, a la burgesia, i molt especialment al caràcter imperialista del règim. El 1898 un article i un dibuix sobre un viatge de Guillem II a

En la pendent. “Si aquest fora el meu marit, segur que deixava anar la corda”.

Palestina, provocà el segrest de la revista i una acció judicial que involucra al editor **Langen**, a l'escriptor **Wedeking** i al ninotaire **Heine**. **Langen** va fugir a Suïssa, on va viure cinc anys, **Heine** va estar empresonat sis mesos i **Wedeking** set. En 1900, **Heine** va realitzar el dibuix d'un bulldog roig, de mirada intimidatòria i desafiant, amb una cadena

Esport a Alemanya. “¿Si us plau. No cridi el punteig en alemany. Posa en ridícul el nostre club! .”

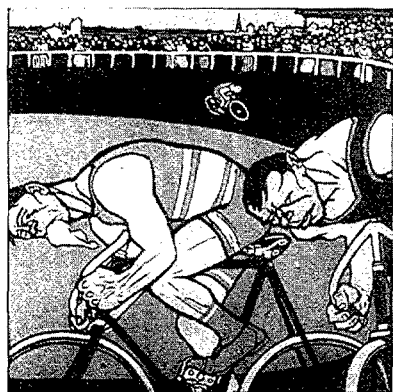
trencada penjant del coll, que es convertí en un símbol de *Simplicissimus*. El 1902 el dibuixant noruec **Olaf Gullbransson**, començà a col·laborar amb el setmanari que va adquirir ràpidament una important influència per la qualitat de les seves il·lustracions. Aquest junt amb **Ludwig Thoma**, que serà el nou editor, **Thomas Heine**, **Rudolf Wilke** i **Edward Thony**, formen un nou equip redactor, que segueix tenint desavinences amb la censura i la justícia, que motivaran sancions econòmiques i empresonaments. Això sí!, amb el resultat positiu d'obtenir un augment de la popularitat.

En esclatar la Primera Guerra Mundial, *Simplicissimus* deixa l'actitud opositora i fa un gir clarament nacionalista. Després de l'Amnistià, la revista muniquesa fa campanya contra el Tractat de Versalles i defensa la República de Weimar contra les amenaces de l'esquerra i els nacionalistes. **Hitler** acusa *Simplicissimus* d'estar sota control del judaisme. Els nazis són hostils als dibuixos de **Heine** i quan arriben al poder assalten el

Esquí. “¿ Que estupend es l'esquí! Fixat'hi, Ernestina va aprendre l'any passat i ara està casada.”

En el velòdrom berlinès. “Ara només faltaria que en lloc de diners em donessin una medalla.”

taller editorial i impedeixen es publiquin els còmics anti-Hitler, provocant la fugida del dibuixant. La revista continuà sortint al principi de la Segona Guerra Mundial i deixà de publicar-se en 1944.

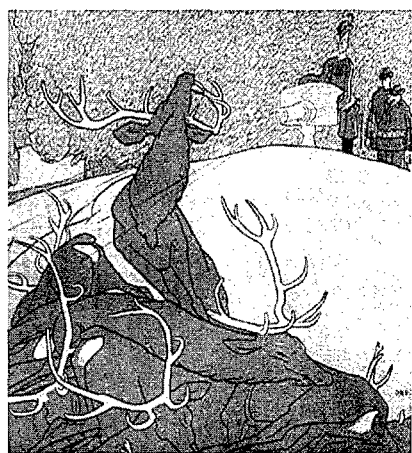
En l'any 1908 *Simplicissimus* va adjuntar al setmanari, dins uns anomenats quaderns d'*Il·lustració Cultural*, un opuscle titulat *Sport*. Contenia cinquanta acudits, amb vinyetes més o menys ambientades amb l'esport, i historietes poques vegades relacionades di-

Instruccions als esquivadors. “Si Sa Altesa s'equivoca y pega un tret a un esquivador, si aquest no pot reprimir un crit, almenys que cridi ¡Hurra!”

rectament amb aquest, sinó que estaven referides a situacions socio-polítiques, sempre burlesques. Alguns dels acudits dedicats a “Sa Altesa”, era lògic provoquessin indignació en les altes esferes del poder. En la majoria de casos

Caça d'alta societat. De la premsa: “Ha començat la temporada de caça tardorena. Aahir Sa Altesa en una mala tarda va abatre tot sol dos-cents vuitanta cinc cérvols salvatges.”

las figures no son caricaturesques –són dibuixos molt realistes, bonics i ben fets– i és la historieta-llegenda la que proporciona el caràcter satíric de l'acció. Són catorze els esports contemplats en el llibret *Sport* de *Simplicissimus*: rem, equitació, ciclisme, automobilisme, tennis, vela, caça, esquí, muntanya, curses de cavalls, patinatge sobre gel, pesca i “bobs” (en la portada).

De caça. “¿En que es distingeix el mascle?” – “Pel banyam senyora.” – “Vaja ¿també els animals?”

Hora de debilitat. “És un fet que la majoria de nuviatges es concerten en un viatge per mar.” “És molt cert, sobre tot si una es mareja i no pot defensar-se.”

Número “Gafe”. “Ja sabia jo que si atropellava la víctima número 13, es destrossaria el cotxe.”

